

Eidsivating lagmannsrett - LE-2013-190528

Instans	Eidsivating lagmannsrett - Dom
Dato	2014-01-24
Publisert	LE-2013-190528
Stikkord	Utnyttelse av barn. Straffeloven § 224 første ledd bokstav b, jf. tredje ledd.
Sammendrag	En nederlandsk statsborger, bosatt i London, ble domfelt for å ha utnyttet døtrene sine til å bistå ham til innførsel av til sammen ca. 82 kilo khat. Selv om barna hadde blitt med frivillig på turen, kom lagmannsretten til at de hadde blitt utsatt for et visst press, og at utnyttelse til narkotikavirksomhet også rammes av straffeloven § 224. Straffen ble satt til fengsel i 10 måneder. Innførselen av khat ville isolert sett medført fengsel i ca. 60 dager. Ved straffutmålingen ble det bl.a. lagt vekt på hva slags press som var blitt utøvd, samt straffverdigheten av primærforbrytelsen.
Saksgang	Øvre Romerike tingrett TOVRO-2013-135203 - Eidsivating lagmannsrett LE-2013-190528 (13-190528AST-ELAG/). Anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet, HR-2014-975-U.
Parter	A (advokat Arve Ringsbye) mot Oslo statsadvokatembeter (politivadokat Anne Merete Evenrud).
Forfatter	Lagdommer Bodil Thorp Myhre, førstelagmann Sverre Nyhus, tilkalt dommer, tingrettsdommer Åge Karlsen. Meddommere: rådgiver Rita Elisabeth Myrhaug Kjæran, bankfunksjonær Anne Kari Dønnum, kontormedarbeider Jan-Wilhelm Borgersen, pensjonist Andreas Solberg.

Innholdsfortegnelse

Eidsivating lagmannsrett - LE-2013-190528.....	1
Innholdsfortegnelse	2
Lagmannsretten bemerker:.....	4
Straffutmåling	5

Ved tiltalebeslutning utferdiget av Oslo statsadvokatembeter 7. august 2013 er A, født 0.0.1961, satt under tiltalte for overtredelse av:

I Straffeloven § 224 første ledd bokstav b, jf. tredje ledd

for ved misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig adferd å ha utnyttet en person under 18 år til tvangstjenester, eller å ha forledet en person til å la seg bruke til dette formål

Grunnlag:

Ved to anledninger i perioden 17. mai til 15. juni 2013 på reise fra England til Norge via Oslo lufthavn Gardermoen, utnyttet og/eller forledet han sine døtre B f. 0.0.2000 og C f. 0.0.1999 til å innføre khat. Han presset dem til handlingene ved at de var avhengige av ham som omsorgsperson og/eller ved at de ikke kunne komme frivillig ut av situasjonene.

II Straffeloven § 162 første ledd

for ulovlig å ha innført narkotika, eller medvirket til dette

Grunnlag er følgende forhold eller medvirkning til dette:

a)

Fredag 17. mai 2013 ca. kl. 14.15 via Oslo lufthavn Gardermoen, innførte han fra England til Norge ca. 40 kilo khat.

b)

Lørdag 15. juni 2013 ca. kl. 11.40 via Oslo lufthavn Gardermoen, innførte han fra England til Norge 42 kilo khat.

Øvre Romerike tingrett avsa dom i saken 7. oktober 2013 med slik slutning:

1. A, født 0.0.1961, dømmes for overtredelse av:

- Straffeloven § 224 første ledd bokstav b, jf. tredje ledd
- Straffeloven § 162 første ledd

sammenholdt med straffeloven § 62, til fengsel i 1 - ett - år og 6 - seks - måneder.

Varetekt kommer til fradrag med 116 - etthundredeogseksten - dager.

2. A dømmes til innen 2 - to - uker å betale oppreisningserstatning til sin datter B med kr 10 000 - titusen - kroner.
3. A dømmes til innen 2 - to - uker å betale oppreisningserstatning til sin datter C med kr 10 000 - titusen - kroner.
4. I medhold av straffeloven § 35 inndras 3 - tre - koffertter.

A anket dommen. Anken gjaldt bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I, subsidiært straffutmålingen. Eidsivating lagmannsrett besluttet den 2. desember 2013 å henvise anken. Det er ikke anket over inndragningen, og hverken domfelte eller de fornærmede har begjært fornyet behandling av det sivile kravet.

Ankeforhandling ble avholdt 21. og 22. januar 2014 i lagmannsrettens lokaler på Eidsvoll. Tiltalte møtte og avga forklaring. Han erkjente ikke straffeskyld i henhold til tiltalens post I. Det ble avspilt dommeravhør av de to fornærmede, avhørt to vitner, samt foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Aktor nedla slik påstand:

A f. 0.0.1961 dømmes for overtredelse av straffeloven § 224 første ledd bokstav b, jf. tredje ledd, sammenholdt med de forhold som er avgjort i Øvre Romerike tingretts dom av 7. oktober 2013, til fengsel i 1 år og 6 måneder.

Til fradrag i fengselsstraffen går 223 - tohundreogtjuetre - dager for utholdt varetekt.

Forsvarer nedla slik påstand:

Tiltalte frifinnes, subsidiært anses på mildeste måte.

Lagmannsretten bemerker:

Tiltalte er nederlandsk statsborger, bosatt i London. Han har aleneomsorgen for døtrene B og C, som er fornærmet i saken. Barna var henholdsvis 13 og 14 år på gjerningstidspunktet. Barnas mor er død.

Den 15. juni 2013 reiste tiltalte og døtrene med fly fra London til Oslo lufthavn, Gardermoen. De hadde med seg tre koffert, hvorav én koffert var sjekket inn på hver av dem. Da de ankom Gardermoen, ble de stanset i kontroll, idet tollvesenet i forbindelse med en røntgenfotografering av bagasjen hadde fått mistanke om at de hadde med seg det narkotiske stoffet khat.

I forbindelse med kontrollen ble det avdekket at de tre koffertene inneholdt til sammen 56 kilo khat. Etter et standardfradrag på 25 %, utgjorde nettovekten av stoffet 42 kilo. Tiltalte erkjente umiddelbart at koffertene tilhørte ham, og at de inneholdt khat. Tiltalte ble samme dag overlevert til politiet, og har siden da sittet varetektsfengslet i anledning saken. Varetektsgrunnlaget var innledningsvis faren for bevisforspillelse og unndragelsesfare, og deretter kun unndragelsesfare. Døtrene ble tatt hånd om av barnevernet i Norge, og sendt tilbake til London etter ca. to uker. Der ble de plassert i fosterhjem av barnevernet i Storbritannia. Barnevernet der har også tidligere vært involvert i familien.

Under etterforskningen av saken ble det avdekket at tiltalte og døtrene også hadde reist fra London til Oslo med fly den 17. mai 2013. Passasjerinformasjon fra British Airways viste at tiltalte og døtrene også den gangen hadde sjekket inn med én koffert hver, og at de returnerte til London dagen etter uten innsjekk bagasje. På et tidlig stadium i etterforskningen erkjente tiltalte at de tre koffertene også ved denne anledningen inneholdt khat. Tingretten har funnet bevist at det også på den turen dreide seg om ca. 40 kilo.

På bakgrunn av tiltaltes forklaring legger lagmannsretten til grunn av tiltalte mottok 600 pund for hver av turene, og at reisen for tiltalte og barna ble betalt av oppdragsgiverne, som var bekjente av familien. Lagmannsretten legger videre til grunn at barna ble med frivillig til Norge, og at turene også var forbundet med noe positivt for dem. Under den første turen besøkt de en slektning i Oslo, de gikk på restaurant og fikk oppleve en ny by.

Begge barna har i dommeravhør sagt at de ikke visste at de hadde med seg khat på noen av turene. På bakgrunn av bevisførselen er lagmannsretten imidlertid ikke i tvil om at begge barna ved begge anledninger i det minste hadde en mistanke om at de hadde med seg khat eller noe annet som var ulovlig til Norge. Det vises i den sammenheng til at de fikk beskjed om at de skulle reise til Norge kort tid i forvegen, at de hadde med seg koffert som skulle leveres i Norge, at de ikke hadde med seg private eiendeler utover det de hadde i håndbagasjen, at de returnerte til London dagen etter ankomst 17. mai, samt at de skulle returnere 15. eller 16. juni 2013 dersom faren ikke hadde blitt pågrepet. Videre vises det til at C i 2012 skal ha fortalt til skolen at hun var bekymret for at faren drev med «drugdealing». Tiltalte har for øvrig selv forklart at han trodde i alle fall C så at han pakket khat i koffertene forut for reisen den 15. juni 2013. Endelig vises det til uttalelse fra tollvesenet om at barna skal ha opplyst at de visste hva som var i bagasjen. Når det gjelder barnas forståelse av hva de var med på, bemerkes at begge fremstod som oppegående og reflekterte i dommeravhørene.

På bakgrunn av bevisførselen har lagmannsretten funnet bevist at begge barna ved begge anledningene medvirket til innførselen av khat. Det vises i den sammenheng til at koffertene var registrert på dem, samt at de brakte med seg hver sin koffert gjennom/til toll på Gardermoen.

Tiltalte har erkjent straffeskyld for ulovlig innførsel av henholdsvis 40 og 42 kilo khat, jf. tiltalens post II. Forholdet er rettskraftig avgjort av tingretten.

Lagmannsretten skal ta stilling til om tiltalte utnyttet sine døtre til å medvirke til innførsel av khat, og om dette var tvangsarbeid eller tvangstjeneste som rammes av straffeloven § 224 første ledd bokstav b, jf. tredje ledd.

Forvarer har anført at innførsel av narkotika ikke er en handling som faller inn under bestemmelsen. Til støtte for sin syn har han vist til at det hverken av lovens forarbeider eller FNs konvensjon av 15. november 2000 om grenseoverskridende organisert kriminalitet og dens protokoll om menneskehandel mv. - Palermoprotokollen -, som var bakgrunnen for straffeloven § 224, fremgår at det var lovens formål å ramme slik virksomhet, og at nevnte forarbeider heller ikke omtaler narkotikavirksomhet.

Lagmannsretten kan ikke se at hverken lovens ordlyd eller forarbeidene, gir støtte for en slik innskrenkende fortolkning. Ordlyden er vid og inneholder ingen begrensninger med hensyn til type arbeid og tjenester. Formålet med straffeloven § 224 første ledd bokstav b var å ramme de som ble utnyttet, uavhengig av hva arbeidet eller tjenesten bestod i.

Dersom lovgiver hadde ment å begrense bestemmelsens rekkevidde ut over det en naturlig tolkning av ordlyden rammer, er det grunn til å tro at dette ville kommet til uttrykk. Høyesterett har i Rt-2013-39 lagt til grunn at bestemmelsen ikke skal tolkes innskrenkende. Den saken gjaldt utnyttelse av barn til å begå tyverier - en handling som heller ikke uttrykkelig er nevnt i Palermoprotokollen eller lovens forarbeider. Å utnytte barn til å begå straffbare handlinger, herunder narkotikavirksomhet, er alvorlig. Reelle hensyn taler derfor også for at dette omfattes. Lagmannsretten har etter dette kommet til at utnyttelse til narkotikavirksomhet omfattes av straffeloven § 224 første ledd bokstav b.

I Rt-2013-39 avsnitt 17 uttaler Høyesterett under henvisning til lovens forarbeider og tidligere Høyesterettspraksis, følgende om begrepet utnyttelse i straffeloven § 224:

I Ot.prp.nr.62 (2002-2003) side 58 har departementet redegjort nærmere for protokollens definisjon av menneskehandel, uten at jeg ser grunn til å gå nærmere inn på den. Om lovens uttrykk «utnytter» heter det på side 97 i proposisjonen: «I det å utnytte en person ligger å bruke vedkommende for å oppnå en fordel for seg selv. Dette vil typisk være en direkte eller indirekte økonomisk fordel, men ikke nødvendigvis. Det kan også tenkes at fordelen er å oppnå en viss posisjon i et bestemt miljø, eller gjentjenester.»

I høringsnotatet hadde departementet ikke foreslått noen særregulering for menneskehandel med personer under 18 år. Om dette uttales på side 65 i proposisjonen: «Dette var begrunnet med at dersom en person under 18 år er handlet med for de formål som er nevnt, skal det mindre til enn ellers for å si at vedkommende er utnyttet eller forledet.

Videre heter det i avsnitt 26, under henvisning til Rt-2012-1175:

I avsnitt 28 heter det så: «Det er vanskelig å beskrive på det generelle plan hva som skal til for at et barn skal anses utnyttet eller forledet til tvangsarbeid eller tvangstjeneste. Som påpekt i Rt-2011-1061 avsnitt 46, kan det i tilfeller hvor fornærmede er under 18 år, 'ikke stilles for strenge krav til den tvangen som må foreligge', men det må være 'utvist en form for press fra gjerningspersonen'.

Det følger videre av dommens avsnitt 30 og 31, at den fornærmede ikke trenger å føle seg tvungen til handlingen, så lenge det objektivt sett foreligger en form for tvang eller press i selve situasjonen - «som vil gi seg utslag dersom vedkommende skulle prøve eller ønske å stoppe med tyveriene».

Som det fremgår ovenfor har lagmannsretten lagt til grunn at barna ble med frivillig til Norge. Etter lagmannsrettens syn har likevel de fornærmede gjennom et visst press blitt utnyttet til å smugle narkotika for tiltalte. Ved vurderingen har lagmannsretten tatt utgangspunkt i at barna, som bare var 13 og 14 år gamle, i svært stor grad var avhengig av sin far. Det var han som alene hadde den daglige omsorgen for dem. Begge barna har videre forklart at de bar koffertene fordi faren ba dem om å gjøre det. Selv om barna frivillig ble med på turen, og selv om de reelt sett kunne blitt hjemme hos sin tante eller bekjente, er det lagmannsrettens klare oppfatning at når turene først var påbegynt, så hadde barna små muligheter til å la være å forholde seg slik tiltalte ba dem om, herunder å bringe koffertene med seg gjennom tollene. Barna befant seg da langt hjemmefra i et fremmed land, uten kjennskap til språket og forholdene ellers og uten andre omsorgspersoner enn faren som de hadde en sterk tilknytning til. C uttalelser i dommeravhøret om at hun kunne ønske at faren hadde fortalt dem hva han holdt på med «så jeg kunne ha fått stoppet det i forhold til meg selv og min søster», viser også en subjektiv følelse av utnyttelse

Tiltalte har utvilsomt hatt en fordel av handlingene. Ved å ha med døtrene på turene til Norge, kunne han innføre et større kvantum khat og risikoen for å bli oppdaget var mindre. Det vises i den sammenheng til uttalelse fra tollvesenet om at de generelt sett er mindre mistenkelig overfor barnefamilier. Lagmannsretten fester ikke lit til at tiltalte ville motta den samme fortjenesten uavhengig av om han innførte en eller tre koffertene.

Hvorvidt handlingene de fornærmede ble utnyttet til, skal karakteriseres som tvangsarbeid eller tvangstjenester er noe uklart. Ut ifra handlingenes karakter og omfang synes det mest nærliggende å anse disse for tvangstjenester. Tvangsarbeid har mer preg av utnyttelse av arbeidskraft.

Tiltalte var klar over at han utnyttet barna til å innføre narkotika og har således handlet forsettlig.

Tiltalte blir etter dette å domfelle i henhold til tiltalens post I.

Straffutmåling

Innførselen av khat synes isolert sett å kvalifisere til ubetinget fengsel i ca. 60 dager, jf. Rt-1994-1332 og LB-2012-1960.

Strafferammen for overtredelse av straffeloven § 224 første ledd bokstav b jf. tredje ledd, er fengsel i fem år. Handlingene som rammes av bestemmelsen vil kunne være av svært ulik karakter, omfang og intensitet, noe som må gi seg utslag ved den konkrete straffutmålingen. Etter lagmannsrettens syn er det også sentralt å se på hva slags press som er utøvd og hvor lenge det varte, samt straffverdigheten av primærforbrytelsen - den handlingen de fornærmede ble utnyttet til å begå.

Det er begrenset med rettspraksis på området, og lagmannsretten har funnet straffutmålingen vanskelig. Rt-2013-39 gjaldt et langt alvorligere tilfelle enn vår sak, der flere barn over en lengre periode ble utnyttet til omfattende vinningskriminalitet og der barna direkte utførte primærforbrytelsen. Barna levde ellers under kummerlige forhold og måtte stjele sin egen mat. Dette er på ingen måte situasjonen i vår sak, og dommen gir derfor begrenset veiledning. Straffen ble fastsatt til fengsel i henholdsvis fem år og fire år og seks måneder for de to domfelte. Det fremgår av lagmannsrettens dom, LG-2011-183102, at menneskehandelen isolert sett ville medført fengsel i tre år, og tyveriene to år og seks måneder for den ene og to år for den andre. Straffen ble således mer enn doblet på grunn av menneskehandelen.

Barns behov for å bli vernet mot å måtte delta i straffbare handlinger, taler for en streng reaksjon. At oppdagelsesrisikoen er mindre ved å benytte barn til innførsel av narkotika, tilsier også at det av narkotikapolitiske hensyn er viktig å reagere strengt. På den annen side må det gjenspeiles i straffutmålingen at det dreier seg om et mildt narkotisk stoff, som isolert sett ville ha medført en kortere ubetinget fengselsstraff. At khat er lovlig i Storbritannia og at bruken av stoffet var en del av kulturen i familien, har angivelig redusert barnas subjektive følelse av å ha blitt utnyttet. Det må også sees hen til at det dreide seg om to kortvarige turer, og at barnas oppgaver var begrenset til å bære koffertene. Lagmannsretten finner imidlertid grunn til å bemerke at selv om barna ikke følte seg utnyttet, har handlingene likevel fått store konsekvenser for dem, ved at faren ble pågrepet og de ble plassert i fosterhjem.

Etter en konkret vurdering har lagmannsretten funnet en straff av fengsel i ti måneder passende. Ved utmålingen er det tatt noe hensyn til at tiltalte har avgitt en uforbeholden tilståelse, jf. straffeloven § 59 annet ledd, likevel slik at dette kun gjelder overtredelsen av straffeloven § 162 første ledd.

Straffeloven § 62 første ledd kommer til anvendelse.

Varetektsfradraget er per domstidspunktet på 228 dager.

Dommen er enstemmig.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist på grunn av sykdom.

Domsslutning:

A, født 0.0.1961, dømmes for overtredelse av straffeloven § 224 første ledd bokstav b, jf. tredje ledd, og de forhold som er rettskraftig avgjort ved Øvre Romerike tingretts dom av 7. oktober 2013, sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 10 - ti - måneder.

Til fradrag i straffen kommer 228 - tohundreogtjueåtte - dager som er utholdt i varetekt.